

pisih in tablah, ki molijo v ozračje nad cestno površje, je to gotovo kršenje pravice po členu 19. zajamčene.

Ako deželni odbor svoj ukaz na ta način utemeljuje, da so občinske ceste javno blago, torej občinska last, da sme občina tudi določiti pogoje za njih rabo, posebno omejitve, je to splošno pač res. Temu nasproti se pa opomni, da imajo ti pogoji in omejitve tukaj značaj policijske, torej oblastvene odredbe in da smejo javnega blaga se tikajoče omejitve in pogoji vendarle biti samo takega značaja, da varujejo občinske ceste in ulice, ki naj služijo samo javnemu prometu, nasproti privatnim interesom. Nikakor ne smejo ti pogoji in omejitve samo pospeševati enostranskih narodnih namenov.

To se pa mora trditi glede sklepa od 5. oktobra 1906. Ali imajo izveski nemški ali slovenski napis, je brez najmanjšega pomena za promet, kateremu tukaj občinske ceste služijo. Izpodbijana naredba bi zabranila slovenskim občanom rabo cestnega površja oziroma ozračja nad njim, ki bi bila dopuščena le onim občanom, ki se hočejo posluževati nemškega jezika. To pa nasprotuje členu 19. imenovanega zakona.

Dr. J. Hrašovec.

Dr. Marijan Derenčin †.

(Nekrolog.¹⁾)

In rebus quibuscunque difficilioribus non
est expectandum ut quis simul et serat
et metat, sed praeparatione opus est,
ut per gradus maturescat.

Bacon.

Pod večer osmoga veljače ove godine zaklopio je trudne svoje oči dr. Marijan Derenčin. Desetoga veljače predasmo materi zemlji, zemlji hrvatskoj, jednoga od njezinih najboljih, najnada-

¹⁾ Ta krasni nekrolog, ki ga je v „Mjesečniku“ priobčil njega urednik vseučiliški profesor dr. J. Šilović, ne priobčujemo samo radi tega, da se tudi v našem listu počasti spomin hrvatskega velmoža, nego tudi zato, ker naše čitatelje seznanja z odličnim delom hrvatskega zakonodavstva ter pravnega slovstva.

Uredn.

renijih, najmarljivijih, najsvestranijih i najproduktivnijih sinova. Rodjen na žarkom jugu domovine naše u doba talijanske borbe za ujedinjenje, zadojen velikom kulturom romanskih naroda, a prožet vrućom ljubavlju spram svoje hrvatske grude, bacio se je u ranoj mladosti na intenzivni rad, da narod svoj kulturno pridigne. Videći, da je polje avtonomnoga zakonodavstva i hrvatske pravne znanosti posve neizravna njiva, a poznavajući u tančine savremenu pravnu knjigu i zakonodavstvo kulturnih naroda, promatrajućim uz to kritičkim okom prilike i potrebe naroda svoga, brzo je uvidio, da mu je ovdje mjesto, da će na tom polju najviše koristiti domovini svojoj, jer je za to spreman i po svom zvanju i po svom zanimanju, i jer na tom polju do onda tako reći ništa učinjeno nije bilo.

Pokojnikov veliki duh, svestrana kultura i južnjački temperament, osobito ovaj potonji, ne dopuštaše mu, da se ograniči na ova dva polja, već ga potisnuše i na polje političko i publicističko, dapače i beletrističko.

Ja ću se u ovim redcima ograničiti, da u kratkim crtama prikazem pokojnikov znanstven, zakonodaven i forenzičan rad, u jednu ruku za to, jer držim, da je taj stvorio djela neprolazne svriednosti, a u drugu ruku za to, jer je naš list posvećen njegovanju prava i pravne znanosti.

Pokojnik rodio se je 24. rujna 1836 na Rieci od otca Pavla iz Mošćenica u Istri i majke Julijane Milić, porieklom Kastavke. Otac mu se bavio trgovinom. Gimnaziju je svršio na Rieci godine 1854, a pravoslovne nauke u Beču, gdje je 26. lipnja 1860 postao doktorom. Vrativši se na Rieku, bio je neko vrijeme odvjetničkim perovodjom kod uglednog odvjetnika Faustina Suppea, a kad je godine 1861 s nova ustrojena riečka županija, bio je izabran županijskim podbilježnikom. Već godine 1863 dobio je javno bilježništvo na Rieci što je pridržao sve do godine 1873 i pravo odvjetovanja.

Po smrti šefa pravosudja dra. Gostiše postavi ga ban Mažuranić za njegova nasljednika te je imenovan odjelnim predstojnikom 20. siečnja 1876. U ovom je svojstvu služio sve do 9. travnja 1883, kada je umirivljen, a onda je opet postao odvjetnikom u Zagrebu.

Godine 1865. bio je prvi put biran u hrvatski sabor, gdje je, prem vrlo mlad, brzo došao u prve redove parlamentarca, te je bio izvjestiteljem svih važnijih zakonskih osnova, koje zasjecaju u pravosudnu i administrativnu struku.

Godine 1874. podnjela je vlada saboru dvie osnove zakona, jednu o mjestnih sudovih, a drugu o bagatelnom postupku pred kotarskim sudovi. Po vladinoj osnovi imali su mjestni sudovi biti u strogom smislu rieči mirovni sudovi, zvani, da se pred njima nagode sklepuju, a nadležni riešiti predložene im priepore samo poput obraničkih sudiva, to jest, ako bi se stranke njihovoj odluci neprizivno podvrgle. Ova vladina osnova lišila je mjestne sudove nadležnosti, koju su imali po ministarskoj naredbi od 26. svibnja 1860.

Derenčin je kao izvjestitelj saborskog odbora svojim pronicavim okom, a znajući, kako djeluju mirovni sudovi u Francuskoj, gdje im je koljevka, odmah uvidio, da bi uveđenje mirovnih sudova kod nas uzrokovalo narodu mnogo suvišna troška i dangube, a kotarske sudove obteretilo tolikom poslom, da ga ne bi bili kadri svladati. Evo kako krasno opravdava svoj navod u tom pogledu (Tumač zakonu od 3. listopada 1876. o postupku u pravnih poslovih manje vriednosti, str. 6. i sl.): »Razsudjujući dojakošnje djelovanje mjestnih sudova, saborski odbor držao je, da nisu pokazali, da su nesposobni živiti, već potrebu, da se shodnije urede, pa i javno mnijenje izreklo se odvažno proti stegnuću njihove kompetencije.

Po mnienju saborskoga odbora, narav prepora, koji se razpravljaju pred mjestnimi sudovi, na treba toliko pravničkoga znanja, koliko poznavanje lokalnih okolnosti in običaja. Prepori ove vrsti izviru iz stereotipnih odnošaja i mogu se mirnim dušom prepustiti razsudi mjestnih sudova tim laglje, što i sam odbor dopušta proti presudam mjestnih sudova priziv na redovite sudove. Konačno je odbor naglasio, da je zadaća zakonodavstvu nadovezati na postojeće uredbe, izpraviti im mane, i samo iz neodoljivih razloga odstraniti institucije narodu omiljene već s toga, što im u njegovoj prošastnosti ima traga.«

Po nalogu pravosudnog odbora izradio je Derenčin osnovu zakona, koja je obuhvaćala ustroj mjestnih sudova, postupak pred njima kao i postupak bagatelni. Ova je osnova na zahtjev

vlade u nekoliko modificirana, i osnova zakona o ustrojstvu mjestnih sudova i postupku pred njima rastavljena od osnove zakona o postupku bagatelnom. Obje su osnove po saboru prihvaćene in nakon previšnje sankcije postale zakonima od 3. listopada 1876.

Kako je Derenčin dobro promatrao narav mjestnih sudova i shvatio realne potrebe i nazore našega naroda, najbolji je dokaz tako blagotvorno djelovanje mjestnih sudova, da im je zakonodavac zakonom od 14. svibnja 1907. proširio nadležnost u gradovima do 200 kruna, a u seoskim obćinama do 120 kruna.

Ovim svojim prvim radom na zakonodavnim polju svratio je Derenčin na sebe pozornost bana Mažuranića, koji je uvidio, da bi on bijo najsposobniji za važno mjesto predstojnika pravosudnog odjela. I ban Mažuranić se nije prevario.

Kao predstojnik pravosudnog odjela kr. zem. vlade stao je provadjati zakon od 16. rujna 1876. u sastavljanju gruntovnih uložaka i proveo ja oba gornja zakona o mjestnim sudovima i o postupku bagatelnom ali maličnom. Još su važni zakoni na polju gradjanskog prava, stvoreni za njegova predstojnikovanja: zakon od 26. studena 1876. o izvlastbi nekretnina u gradu Zagrebu i zakon od 17. prosinca 1876. o preinaci nekih ustanova gradjanskoga parbenoga postupnika (ovršna novela).

Mnogo je zamašniji zakonodavni rad Derenčinov na polju kaznenoga prava. Tuj je stvorio dva djela, kojima je si postavio u našem narodu za sva vremena monumentum aere perenius, a to su: ovršenje kazni slobode po progresivnim ili irskom sustavu i osnova kaznenog zakona.

Kada dr. Marijan Derenčin ne-bi bio ništa drugo učinio, nego ovo dvoje, već bi time bio došao u prvi red zaslužnih hrvatskih muževa.

Znajući, da je vjedno istinita ona Aristotelova *ἡνδραποῦς φύσει ζῶον πολιτικόν*, da prema tome čovjek ne može bez trajne štete za svoje duševno i tjelesno zdravlje podnjeti duže osamljenje kod kazni slobode, da se dakle sustav potpunog izoliranja kod kazni slobode protivi naravi čovjeka, shvatio je, da najbolje odgovara naravi čovjeka u obće, a našeg čovjeka napose progresivni ili irski sustav, koji počima na osamljenjem, iz kojega se dolazi u

skupni zatvor, a onda u slučaju dobrog vladanja u posredni zavod, te konačno na uvjetni dopust. Bistro Derenčinovo oko vidilo je, da je ovaj sustav ne samo najprikladniji nego i najjeftiniji i da najbolje odgovara zanimanju našega naroda, koji je pretežno ratar, jer se kod ovog sustava daje uspješno ovršenje kazni provesti tako, da se kaznenci bave poljedelstvom, marvogojstvom, i konjogojstvom i tako priuče na intenzivan gospodarski rad.

Da se u početku taj sustav valjano provede, pozvao je u Hrvatsku stručnjaka svjetskog glasa dra. Emila Tauffera, koji je progresivni sustav već do onda i perom i praktičnom provedbom u Ugarskoj uspješno zastupao.

I doista je ovaj sustav kod nas u samostalnim kaznionama, napose u kaznioni u Mitrovici, uspješno proveden, jer je mitrovačka kazniona danas u pravom smislu rieči agrikolna kolonija. Podpunoj provedbi njegovoj manjka samo još osamljenje kaznenika po noći i za vrijeme odmora.

Taj je sustav kod nas tako valjano proveden, da ga dolaze u Mitrovicu proučavati ne samo naša braća sa iztoka Srbi i Bugari, već i stručnjaci iz dalekog svijeta. Tako su bili poslani ovamo medju ostalima da ga proučavaju, državni odvjetnik dr. Langer iz Pruske i privatni docenat na sveučilištu u Odesi Pavao Aleksandrović Mihajlov.

(Konec prihodnjič.)

Književno poročilo.

Poljudna pravna knjižnica. Zvezek VI. do X. Predpisi o razdelbi in uredbi ter o zlozbi zemljišč. Uredil dr. Ed. Volčič. Prvi natis. Cena 2 K. V Ljubljani 1908. Izdalo in založilo društvo »Pravnik«. Tiskala »Zadružna tiskarna« v Krškem.

V tej 148 strani obsežni knjigi je g. urednik, ki je bil svoj čas sam agrarni komisar, zbral zakonite predpise o razdelbi skupnih zemljišč in uredbi dotičnih skupnih pravic, nadalje o zlozbi (komasaciji) zemljišč in končno dodal zakon z izvršilnim ukazom o očiščevanju gozdnega sveta tujih ogrado v in zaokroževanju gozdnih mej. Predpisi so to dotični državni zakoni in pa deželna zakona za Kranjsko in Koroško, kajti drugod po Slovenskem takih predpisov za razdelbo in uredbo takih zemljišč še nimajo. Pri tej prireditvi zbirke je g. svetniku drju. Volčiču pomagal gosp. dr. Ivan Vrtačnik, c. kr. krajni komisar v Ljubljani. Delo je bilo resnično potrebno,